

KROGSTAD

Byn som flyttade söderut

Krogstad nämns för första gången redan på 1400-talet men eftersom alla sex byar i Lumparland var bebodda redan på 1200-talet så vet man att också byn Krogstad var det. Eftersom Lumparby var den by som befolkades först, är det antagligen så att de använde Långviken i Krogstad som båtplats.

Gårdarna och bondeseglationen

I slutet av 1700-talet flyttade gårdarna längre söderut i Krogstad. Den äldsta av bondgårdarna i södra byn är Nybonds. Gården Mattas har bebotts av flera framgångsrika personer. Vem som helst kunde inte få syssla med brännvinsbränneri och det nämns i gamla protokoll att man på Mattas haft kronans tillstånd för det under 1800-talet.

Gamla Krogstadby

Namnet har skrivits på många olika sätt och man kan bara spekulera om namnets härkomst. Det kan betyda vikbotten eller vattenkrök, krok. Stad kan betyda båtplats. Byan namnet har också kopplats till Olaff Krog, som hade anknytning till Lemland på 1400-talet. Namnet kan även komma från ordet krog. Redan på 1500-talet bildade Lumparland ett eget länsområde och det var under den här tiden vanligen förekommande att läns-

På väg till Krogstadvik

mans-, krögar- och gästgivarsysslorna var sammanslagna. Enligt gamla skatteböcker från 1530-talet, hade byn tre gårdar och var då den minsta i Lumparland. Fastän byn var liten och hade bara tre hemman, bodde socknens mest förmögne bonde i Krogstad. På 1500-talet nämns att det har funnits en tingsplats i Krogstad. Möjligen var den belägen vid Södergård (som senare kallas Mattas). Under 1600-talet fanns det

Mejeriet i Krogstad på 1930-talet

Kiosk i Krogstad 1960-talet. Bakom Södergårds manngårdsbyggnad.

bara två gårdar i byn, Södergård och Östergård. Södergård delades på 1780-talet till två gårdar, då den ena halvan blev Mattas. Det sägs att runt den gamla byn fanns det en hög gårdesgård, för att hålla rövare och även rovdjur borta från byn. Tittar man på gamla kartor är det förstärkt, eftersom byn låg nära gamla stora farleder och säkert var en skyddande vik för många sjöfarare och eventuellt också för sjörövare.

Skick Lumparland, byggd av Krogstadbon Karl Gustav Sjövall på Furuholm 1877

Mats Johansson Lindqvist (1798–1886) var pionjär inom sjöfarten i Lumparland. Han var bonde, redare och kyrkvård och bodde på Mattas under 1800-talet. Lindqvist byggde loggerten Emaus i Estvik 1840. Båten gjorde redan 1841 en resa till Lübeck i Tyskland, vilket var mycket ovanligt på den tiden. Idag ligger vraket vid Ramsholmen, mitt emot Örarna.

På gården Mattas har det också funnits butik. Under bondeseglationen var det flera gårdar i Krogstad som ägde andelar i olika fartyg, t. ex. galeasen och skonaren Fortuna som ägdes av Anders Johan Andersson (1823–1893) på Norrgårds. På gården Nybonds bakade man bröd både till båtbyggarna och till båtar som proviant. Om detta vittnar den ovanligt stora bakugnen i mangårdsbyggnaden. Även galeaserna Carlsson och Olga ägdes av krogstadbor. Vid Krogstad örarna fanns det flera vinterliggare och även en krångbro som användes för att kunna underhålla båtarna när de inte var på seglats.

Hantverkare och mejerister

Krogstadbon och bonden vid Södergård, Karl Gustav Sjövall (f. 1825), var en mycket skicklig skeppsbyggmästare. Sjövall byggde år 1877 skonertskeppet Lumparland och galeasen Krona. Flera hantverkare etablerade sig i Krogstad. Ett tag kallades Krogstadvägen i folkmun för hantverkaregatan. Här fanns murare, skomakare, skräddare, snickare, smed m. fl. Smeden i Krogstad på 1900-talets början var faktiskt en kvinna – Georgina Johansdotter (f. 1878). Fadern hade lärt henne detta yrke. Hon var även skomakare samt skötte en tid en liten filial till Lumparlands Andelshandel i sitt hem. Lumparlands enda mejeri fanns också i Krogstad. Det byggdes omkring 1916 och var i användning ända fram till 1947. Senare var det gamla mejeriet kommunens branddepå fram till 2000-talet, då den nya brandstationen i Klemetsby blev färdig.

Mellan Mattas och gamla mejeriet lär det ha funnits ett båtsmanstorp, från den tiden Åland och Finland hörde till Sverige. Den första officiella midsommarstången lär ha funnits i Krogstad, vid mejeriet. Här har också funnits två dansbanor, den första redan på 1920-talet. Långt inne i Långviksviken, i den gamla byn, lär det ha funnits en vattenkvarn en gång i tiden.

Krogstadbo på slottertalka i början av 1900-talet

Grottan innifrån.

Grottan i Krogstad

Grottan i Krogstad

Byn Krogstad har en alldeles egen grotta, Krogstadsklyftan med Hälbergstugan. Under Stora ofreden (1714–1721), när Ålands befolkning var på flykt, var även Krogstad öde. Det sägs dock att en gammal gumma hade blivit kvar i byn och bodde då med sin ko i grottan i Krogstad. Hon band hästskor bakochfram under kons klövar för att vilseleda fienden att en häst gått in till byn i stället för en ko in till grottan.

Mattas 1900-taletsbörjan

Lumparlands kommun

Läs mer på | www.lumparland.ax